

Saugios savivaldybės organizacinės valdymo struktūros kūrimas

Birutė Pitrenaitė, Algirdas Astrauskas, Birutė Mikulskienė

*Mykolo Romerio universitetas
Valakupių g. 5, LT-10101 Vilnius*

Anotacija. Šiuolaikinė visuomenė gyvena nuolat kintančios rizikos aplinkoje, todėl kiekvienoje valstybėje egzistuoja daugiau ar mažiau gyventojų, turto, infrastruktūros ir aplinkos saugumo užtikrinimo problemų. Lyginant su kitomis ES šalimis, Lietuva pasižymi labai dideliu avarijų, nusikaltimų, nelaimingų atsitikimų, traumų, savižudybių ir kitų pavojingų reiškinių skaičiumi. Siekiant sparčiau ir veiksmingiau spręsti šias problemas, reikalingas aktyvesnis savivaldybių veikimas. Tačiau Lietuvos savivaldybėse nėra bendros praktikos ar modelio užtikrinti ir plėtoti gyventojų saugumą, o Lietuvos mokslininkai iki šiol nepasiūlė kompleksinių saugios savivaldybės kūrimo ir plėtros priemonių. Todėl savivaldybės neturi orientyro, pagal kurį galėtų kompleksiskai plėtoti saugumo užtikrinimo priemones, bei nėra galimybės vertinti būklę kitų savivaldybių atžvilgiu ir stebėti saugumo būklės pokyčius. Šis tyrimas skirtas pradėti užpildyti šią spragą įgyvendinant tikslą – pasiūlyti savivaldybės organizacinę valdymo struktūrą kaip vieną iš būtinų priemonių saugiai savivaldybei kurti ir plėtoti.

Straipsnyje apžvelgtos saugioms savivaldybėms Lietuvoje kurti prielaidos. Nustatyta, kad pagal Lietuvos teisės aktų nuostatas savivaldybės įgyvendina svarbias saugumo užtikrinimo funkcijas, kurios tiesiogiai daro įtaką gyventojų saugumo jausmui ir kuria bendruomenių savisaugos poreikį. Autoriai pateikė politikos formavimą, įgyvendinimo kontrolę ir vertinimą integruojančią, įvairias suinteresuotąsias institucijas ir bendruomenę sutelkiančią saugios savivaldybės organizacinę valdymo struktūrą. Atsakingai suplanavus ir nuosekliai įvykdžius pasiūlytus organizacinės struktūros pertvarkymus savivaldybėje tikėtina, kad atsirastų (pradėtų funkcionuoti) pagrįsta, ekonomiškai, tausojanti, efektyviai ir rezultatyviai veikianti struktūra saugiai savivaldybei kurti ir plėtoti.

Raktažodžiai: Lietuvos savivaldybė, saugi savivaldybė, organizacinė valdymo struktūra.

Keywords: Lithuanian municipality, safe community, organizational structure.

Įvadas

Saugumas yra vienas iš esminių žmogaus poreikių. Todėl gyventojų, jų turto ir aplinkos saugumo užtikrinimas ir stiprinimas yra kompleksinė problema, apimanti ir individų veikimą, ir tarptautinių organizacijų veiklą saugumo labui. Poreikį gerinti saugumo būklę ir reikalingų pastangų mastą lemia pasireiškusių nesaugumo veiksnių padariniai, pavyzdžiui, sužalotų žmonių, nusikaltimų, profesinių traumų, gaisrų skaičius ir kt. Būtent nesaugumo veiksnių statistiniai duomenys pagrindžia būtinybę Lietuvoje daugiau dėmesio skirti saugumo būklės gerinimui šiose srityse, nes gyventojų mirtingumas dėl išorinių priežasčių (traumų, kitų nelaimingų atsitikimų, smurto ir savižudybių) yra grėsmingas. Mūsų šalyje apie du trečdalius 15–44 metų mirusių vyrų ir trečdalis tokio pat amžiaus moterų yra žuvę nuo traumų [13].

Saugių bendruomenių kūrimo svarbą, kompleksiškumą ir problemiškumą rodo atliekamų tyrimų šia tematika gausa ir įvairovė. Užsienio mokslininkai (pvz., Lindquist, Timpka, Nilsen ir kt. [12, 14, 18], Teitelman [17], Fite [5] su bendraautoriais, Dumbaugh and Rae [3] ir kt.) įvairiais aspektais nagrinėja saugumo būklę ir stebi jos raidą bendruomenėse. Pastaruoju metu ir Lietuvoje saugumas siejamas ne tik su nusikalstamumo paplitimu, analizuojant jo struktūrą ir raidą (pvz., Babachinaitė su kolegomis [1, 2], Jurgelaitienė [7]), bet ir vaikų sužalojimais, eismo nelaimių rizikos veiksniais ir kt. (pvz., Strukčinskienė [16]). Vis dėlto reiktų atkreipti dėmesį, kad Lietuvos mokslininkų darbuose gausu bendruomenių saugumo analizių sociologijos, kriminologijos, psichologijos, sveikatos mokslų aspektu, o saugių bendruomenių kūrimui ir plėtrai Lietuvoje skirtų vadybos ir administravimo srities mokslo darbų pasigendama. Šiuo metu šią spragą užpildyti ypač svarbu, nes 2011 m. vasario mėn. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Saugios savivaldybės koncepciją [11], kurioje suformuotos nuostatos stiprinti savivaldybių vaidmenį saugumo užtikrinimo srityje. Tačiau ši koncepcija kaip gairių pobūdžio dokumentas, nurodantis tik bendras idėjos formulavimo kryptis, neišsprendžia klausimų, kaip savivaldybėms pradėti kurti (patobulinti esamas) saugios savivaldybės principams įgyvendinti reikalingas sistemas. Todėl šio tyrimo paskirtis – padėti savivaldybėms priimti optimalius sprendimus saugiai savivaldybei kurti ir plėtoti. Taip pat tyrimu siekiama tam tikru lygiu standartizuoti saugumo klausimų sprendimą savivaldybės lygmeniu, nes iki šiol nėra bendros praktikos ar modelio užtikrinti ir plėtoti gyventojų saugumą. Savivaldybės neturi orientyro, pagal kurį galėtų kompleksiskai gerinti šią sritį.

Šiuolaikinėse valstybėse saugumo užtikrinimas yra visų visuomeninių organizacijų visų lygmenų užduotis. Analizuojant saugumo stiprinimo praktiką užsienio šalyse, galima pastebėti, kad egzistuoja du skirtingi, nors ir glaudžiai susiję, požiūriai į gyventojų saugumo užtikrinimą vietos lygmeniu. Pagal pirmąjį požiūrį saugumo stiprinimas suvokiamas kaip nusikalstamumo problemų sprendimas. Šiuo atveju pagrindinis vaidmuo tenka policijos įstaigoms ir jų sugebėjimui pritraukti kuo daugiau suinteresuotųjų subjektų (taip pat ir gyventojų). Remiantis antruoju požiūriu, saugumo stiprinimas – traumų, sužalojimų ir kitų išorinių fizinei ir psichinei sveikatai bei gyvybei keliančių pavojų prevencija ir kontrolė. Šis požiūris platesnis, nes apima ir nusikalstamumo problemas. Autoriai, tirdami saugios savivaldybės kūrimo ir plėtros

galimybes ir numatydami jų realizavimo priemones Lietuvoje, taiko platesnį požiūrį į saugumo stiprinimą nei nusikalstamumo mažinimą. Taikant šį požiūrį ir ieškant priemonių saugumo problemoms savivaldybės lygiu spręsti, galima remtis įvairiose pasaulio šalyse vykdoma Saugių bendruomenių programa (Safe Community), kuri sukurta Švedijoje 1975 metais. Pagal šią koncepciją saugumo užtikrinimo veikla turi apimti visas amžiaus grupes, išskiriant didesnės rizikos grupes, nesaugumo sritis ir situacijas bei rizikos aplinkas [4]. Ši programa parengta remiantis Pasaulinės sveikatos organizacijos (PSO) nustatytais Saugios bendruomenės kriterijais. Saugi bendruomenė traktuojama ne kaip būklė, bet procesas, kurio metu įvairiomis priemonėmis, dalyvaujant visiems suinteresuotiesiems subjektams, mažinami nesaugumo veiksniai. Saugios bendruomenės idėją būtų galima pritaikyti įvairiems nesaugumo veiksniams skirtinguose saugumo kontekstuose kaip Lietuvos saugios savivaldybės koncepcijos pagrindą [15]. PSO reikalavimai, apibūdinantys saugios bendruomenės kūrimo procesą, yra šie:

- veikia strateginio lygio savivaldybės mero vadovaujama už sužalojimų prevenciją atsakinga kolegiali institucija, formuojama iš įvairių sektorių atstovų, veiklą grindžiant partnerystę ir bendradarbiavimu, bei atskirų (ne)saugumo sričių darbo grupės;
- įgyvendinamos ilgalaikės veiklos programos, apimančios abi lytis, visas amžiaus grupes, pavojingas sritis ir situacijas;
- nustatytos pažeidžiamos grupės ir didesnės rizikos aplinkos, kurioms skiriama daugiausiai dėmesio;
- įdiegtos sužalojimų dažnumo ir priežasčių dokumentavimą užtikrinančios programos;
- įgyvendinamos programų, procesų ir pokyčių vertinimo priemonės;
- skleidžiama informacija apie turimą patirtį savo šalyje ir užsienyje, dalyvaujama bendroje Saugių bendruomenių tinklo veikloje.

Suprantama, kad norint įgyvendinti šiuos reikalavimus, reikalingas nuodugnus bendruomenės specifikos saugumo srityje įvertinimas. Nors PSO Saugios bendruomenės koncepcija skirta išorinių mirties priežasčių (sužalojimų ir apsinuodijimų) prevencijai, pagrindinis programos tikslas – gerinti saugumo būklę. Svarbu tai, kad ši saugios bendruomenės kūrimo schema akcentuoja tokius svarbius aspektus kaip atsakingos organizacijos paskyrimas / sukūrimas, tarpinstitucinio bendradarbiavimo prievolė, dėmesys svarbiausioms saugumo problemoms, ilgalaikių programų (o ne trumpalaikių projektų) šioms problemoms spręsti įgyvendinimo ir jų poveikio vertinimo reikalavimai ir kt. Todėl, atsižvelgus į Lietuvos specifiką, pagrindinės priemonės, reikalingos saugiai savivaldybei kurti, gali būti suskirstytos į šias grupes: savivaldybės vidinės (organizacinės) *struktūros* kūrimas / tobulinimas; *planavimo sistemos* savivaldybėje kūrimas / tobulinimas; savivaldybės saugumo būklės ir administracinių pastangų stiprinti saugumą faktų ir pasiektų rezultatų *apskaitos ir vertinimo sistemos* sukūrimas / tobulinimas; geresnis *vietos visuomenės informavimas*, didesnis jos *įtraukimas* į sprendimų priėmimo, vykdymo ir vykdymo kontrolės procesą.

Šiame straipsnyje tiriama tik viena iš saugios savivaldybės kūrimo sričių – organizacinės valdymo struktūros sukūrimas. Numatant priemones šiai struktūrai kurti /

tobulinti siektina, kad jos būtų: *pagrįstos* (aiškios, paprastos, logiškos); *ekonomiškos* (jų taikymas, diegimas nereikalautų pernelyg didelių išlaidų); *tausojančios* (sudarytų sąlygas ir toliau funkcionuoti toms valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms, pareigūnams ir tarnautojams, kurių veikla ir šiandien vykdoma pakankamai efektyviai); *rezultatyvios* (lemtų laukiamus realius teigiamus pokyčius). Todėl *tyrimo tikslas* – pasiūlyti šiuos kriterijus atitinkančią savivaldybės organizacinę valdymo struktūrą kaip vieną iš būtinų priemonių saugiai savivaldybei kurti ir plėtoti¹. *Tyrimo objektas* – savivaldybės organizacinės struktūros, vykdančios su savivaldybės gyventojų saugumu užtikrinimu ir stiprinimu susijusias administravimo funkcijas.

Numatytam darbo tikslui pasiekti taikyti šie *tyrimo metodai*: atliktų mokslinių tyrimų metaanalizė skirta nagrinėti saugumo politikos formavimą ir įgyvendinimą savivaldybės lygmeniu, tarptautinę patirtį šioje srityje, išvelgti galimybes diegti saugios savivaldybės idėją Lietuvoje. Lietuvos teisės aktų, valstybės ir savivaldybių strateginio planavimo dokumentų, planuojamų ir įgyvendintų programų ir projektų analizė taikyta siekiant nustatyti savivaldybių vaidmenį užtikrinant saugumą, jų įgyvendinamas priemones šioje srityje. Tiriant saugumo užtikrinimo funkcijas vykdančias savivaldybių organizacines valdymo struktūras ir *kuriant* siūlymus joms tobulinti taikyti struktūrinės-funkcinės analizės, lyginamosios analizės ir sintezės metodai.

Prielaidos kurti ir plėtoti saugias savivaldybes Lietuvoje

Lietuvos teisės aktai, kuriuose reglamentuojama savivaldybių institucijų veikla, sudaro pakankamą teisinį pagrindą plėtoti gyventojų saugumo užtikrinimo veiklą².

---

1 Straipsnyje publikuojami apibendrinti autorių atliktos studijos, finansuotos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2007–2013 m. vykdomo Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonės VP1-4.3-VRM-01-V „Viešųjų paslaugų kokybės iniciatyvos“ valstybės projekto „Viešųjų paslaugų kokybės gerinimas diegiant „Vieno lango“ principą“ lėšomis, rezultatai.

2 Vietos savivaldos įstatyme [10] nustatyta, kad viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų yra dalyvavimas, bendradarbiavimas užtikrinant viešąją tvarką, kuriant ir įgyvendinant nusikaltimų prevencijos programas (6 straipsnis). Kitos šiame įstatyme reglamentuotos su gyventojų saugumu susijusios funkcijos yra valstybės perduotos savivaldybėms funkcijos: civilinė sauga, priešgaisrinė sauga, vaikų ir jaunimo teisių apsauga, stichinių meteorologinių reiškinių, gyvūnų užkrečiamųjų ligų likvidavimo ir priežiūros programų įgyvendinimas, radiacinė sauga (7 straipsnis).

Civilinės saugos įstatymas [8] įpareigoja savivaldybės administracijos direktorių vykdyti ekstremaliųjų situacijų prevenciją, užtikrinti galimų ekstremaliųjų situacijų savivaldybėje prognozavimą, organizuoti savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plano rengimą ir viešąjį svarstymą, organizuoti savivaldybės gyventojų švietimą civilinės saugos klausimais ir atlikti kitas su civilinės saugos sistemos uždavinių įgyvendinimu susijusias funkcijas.

Įgyvendindamos Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo [9] nuostatas savivaldybių institucijos dalyvauja vykdant gaisrų prevencijos, gesinimo ir tyrimo programas, teikia valstybinės priešgaisrinės priežiūros pareigūnams informaciją, reikalingą gaisrų prevencijos priemonėms įgyvendinti, ir pagalbą vykdant švietimą priešgaisrinės saugos srityje, organizuoja savivaldybės gyventojų švietimą priešgaisrinės saugos klausimais, skatina savivaldybės gyventojų, asociacijų, savanorių

Įstatymų įpareigojimai ir suteiktos laisvės, leidžiančios savivaldybėms pačioms priimti reikalingus saugumo didinimo operatyvinius sprendimus, orientuoja į tai, kad savivaldybių paskirtis šioje srityje – saugumo politikos įgyvendinimas savivaldybėje. Lietuvos atveju nesaugumo veiksnius susiejus su šalies viešojo valdymo struktūra, teisinio reglamentavimo ypatumais ir kt. sąlygomis, galima skirti pagrindines gyventojų saugumo problemas, kurioms įveikti reikalingas savivaldybių veikimas: *nusikalstamumas; eismo saugumas; civilinė sauga ir priešgaisrinė sauga; visuomenės sveikata ir nelaimingi atsitikimai; vaikų ir jaunimo saugumas.*

Gyventojų saugumo būklė priklauso nuo daugelio veiksnių, kurie matuojami ir kitose gyvenimo kokybės perspektyvos dimensijose, pavyzdžiui, socialinės būklės (socialinės atskirties mažėjimas, didėjanti marginalių gyventojų grupių socialinė integracija lemia mažėjantį nusikalstamumo lygį), moralinės / kultūros būklės (pilietiškai aktyvūs savivaldybės gyventojai pajėgesni sukurti veiksmingas bendruomeninės apsaugos sistemas), išsilavinimo būklės (mokinių laisvalaikio organizavimas užtikrina didesnę paauglių užimtumą ir mažėjantį šios amžiaus grupės asmenų nusikalstamumą) dimensijų ir atitinkamų procesų [6]. Šiuo atžvilgiu savivaldybės įgyvendina nors ir ne tiesiogines, bet labai svarbias su saugumu susijusias funkcijas (pvz., savivaldybės atsakingos už aplinkos kokybės gerinimą ir apsaugą, sveikatos programų rengimą ir įgyvendinimą, savivaldybių vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūrą, taisyumą ir saugaus eismo organizavimą ir kt.).

Teisės aktų nuostatos plėtoti gyventojų saugumo užtikrinimo veiklą savivaldybės lygiu sudaro prielaidas kurti saugias savivaldybes. Tačiau svarbu akcentuoti ir tai, kad nemažai erdvės yra palikta vietos valdžios sprendimams ir efektyviam veikimui atsižvelgti į vietos poreikius ir specifiką. Tad nors teisinis reglamentavimas valstybės lygiu yra pakankamas, lieka neišspręsti organizacinės-vadybinės vietos savivaldybės saugumo užtikrinimo ir didinimo klausimai. Šiuo aspektu, be teisinių ir privalomųjų įsipareigojimų, savivaldybių saugumui stiprinanti didelę reikšmę taip pat turi žinios, viešasis spaudimas, ekonominiai interesai, žiniasklaidos dėmesys. Todėl įgyvendinant saugumo politiką savivaldybės lygmeniu savivaldybių politikų ir administratorių kartu su kitomis suinteresuotomis institucijomis užduotis – kurti ir įgyvendinti saugumo užtikrinimo metodus ir priemones bei stiprinti bendruomenės, kurių indėlis į saugumo stiprinimą gali būti labai reikšmingas. Tačiau šiuo metu vykdant administravimo funkcijas, susijusias su savivaldybės saugumo stiprinimo politikos formavimu, įgyvendinimo koordinavimu, stebėseną ir kontrolę, rezultatų vertinimu, visuomenės informavimu ir įtraukimu bei kt., egzistuoja nemažai trūkumų ir spragų. Įžvelgtos pagrindinės saugumo stiprinimo veiklos savivaldybėse problemos:

- vietos visuomenė ir vietos valdžia nesaugumą paprastai sutapdina su nusikalstamumu, o saugumo savivaldybėje užtikrinimą ir stiprinimą paprastai sieja tik su policijos ir kitų statutinių įstaigų veikla;

---

ugniagesių veiklą priešgaisrinės saugos srityje, pagal kompetenciją savivaldybės teritorijoje įgyvendina priešgaisrinę saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus ir kitas gaisrų prevencijos priemones. Be to, šiuolaikinė sveikatos priežiūros koncepcija labai didelį dėmesį ir vaidmenį skiria bendruomenės įtraukimui į sveikatos sprendimų priėmimą, ypač vietiniu – savivaldybių – lygmeniu. Stengiamasi ne tikrai išugdyti didesnę asmeninę kiekvieno žmogaus atsakomybę už savo elgseną ir požiūrį į sveikatą, bet ir siekti aktyvesnio visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus įvairiuose sektoriuose [19].

- vietos valdžios veikla, užtikrinant ir stiprinant saugumą savivaldybėje nepakankamai orientuota į rezultatus ir nepakankamai gerai (tinkamai) planuojama, koordinuojama, kontroliuojama ir vertinama;
- savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai, kompetentingi vykdyti veiklą tam tikrose (ne)saugumo srityse, veikia izoliuotai, nesuderintai vieni su kitais, skiriasi jų administracinis pajėgumas, trūksta bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių ir tradicijų, nepakankamai dalijamasi gerąja patirtimi, sukaupta atliekant savo pareigas bei bendraujant tiek su visuomeninėmis organizacijomis, tiek ir teritoriniais valstybės valdymo subjektais, įstaigomis, įmonėmis, nepakankamai naudojamos galimybės (nemokama ar nenorima) pasitelkti ekspertų pagalbą;
- nesutelkiamos pajėgos tų savivaldybės administracijos struktūrinių vienetų (departamentų, skyrių, atskirų pareigybių), kurios iš esmės atlieka panašias funkcijas. Tas ypač akcentuotina, vertinant už atskiras viešojo saugumo sritis atsakingus struktūrinius vienetus – už viešosios tvarkos užtikrinimą ir bendrojo nusikalstamumo prevenciją ir kontrolę, eismo saugumą, civilinę ir priešgaisrinę saugą;
- į saugumo savivaldybėje užtikrinimą (ir stiprinimą) per mažai įtraukiama vietos visuomenė.

Šios svarbiausios saugumo užtikrinimo savivaldybėje ir saugios savivaldybės plėtros problemos yra glaudžiai susijusios tarpusavyje ir lemia viena kitos pasireiškimą. Todėl labai svarbu, kad jos būtų sprendžiamos ne atskirai (po vieną), bet kompleksiskai.

Kaip minėta, viena iš saugios savivaldybės kūrimo dalių yra organizacinės valdymo struktūros formavimas. Toliau pateikiami tokios struktūros kūrimo siūlymai apibūdinant struktūros elementus, jų funkcijas, formavimo ypatumus ir kitus svarbius su struktūra ir jos funkcionavimu susijusius aspektus.

Organizacinė valdymo struktūra saugiai savivaldybei kurti ir plėtoti

Savivaldybės organizacinės valdymo struktūros tobulinimas susijęs su naujų vidinės struktūros elementų sudarymu, jų kompetencijos ir santykių su kitais struktūros elementais ir kitais išorės subjektais nustatymu, esamų struktūros elementų kompetencijos ir santykių su kitais elementais optimizavimu ir pan., siekiant sėkmingiau formuoti ir įgyvendinti savivaldybės politiką saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje.

Orientuojantis į Saugios bendruomenės kūrimo procesą apibūdinančius PSO reikalavimus organizacinei valdymo struktūrai ir išanalizavus atitinkamus Lietuvos savivaldybių struktūrinius aspektus, galima įžvelgti saugios savivaldybės Lietuvoje organizacinės valdymo struktūros kūrimo / tobulinimo kryptis. Pagal PSO reikalavimus turi būti sudaryta už bendruomenės saugumo stiprinimą atsakinga partneryste ir bendradarbiavimu grįsta struktūra, atitinkanti du minimalius kriterijus. Pirmasis kriterijus – strateginio lygmens grupė, apimanti visų saugumo sričių suinteresuotuo-

sius subjektus. Pasaulio saugių bendruomenių praktikoje paprastai šią grupę sudaro meras (vadovauja grupei), policijos, sveikatos įstaigų atstovai, civilinės saugos ir / ar priešgaisrinės saugos ir gelbėjimo institucijų, už eismo saugumą atsakingų institucijų atstovai. Kiti sektoriai, kurie galėtų būti atstovaujami šioje grupėje: privataus sektoriaus partneriai, sporto ir laisvalaikio, švietimo ir mokymo, savanorių organizacijos, nevyriausybinės ir labdaros organizacijos ir kt. Aukščiausio lygio, savivaldybės mero vadovaujama grupė reikalinga tam, kad saugumo stiprinimo siekiui būtų užtikrinta politinė parama, būtų užtikrintas kompleksiškas įvairių saugumo problemų sprendimas ir saugumo stiprinimo programų tęstinumas. Tačiau Lietuvos savivaldybėse tokios institucijos nekuriamos, jų nėra Vietos savivaldos įstatyme nustatytų privalomai sudaromų savivaldybės tarybos komisijų sąrašė. Antrasis PSO nustatytas struktūros kriterijus – turi būti sudarytos darbo grupės aktualioms saugumo problemoms spręsti tam tikroje (ne)saugumo srityje. Tipinės veiklos sritys, kuriose veiktų darbo grupės, pagal pasaulio saugių bendruomenių praktiką būna tokios: eismo saugumas, darbo sauga, mokyklos saugumas, nusikaltimų ir smurto prevencija, savižudybių prevencija, traumatizmo profilaktika ir kt. Lietuvoje veikiančiais tokių grupių atitikmenimis galima vadinti Savivaldybės ekstremalių situacijų komisiją, Savivaldybės eismo saugumo komisiją, Savivaldybės bendruomenės sveikatos tarybą, Savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybą ir kt. Jos yra sudaromos privalomai, nes tai įpareigoja įstatymas ar kitas valstybės valdžios teisės aktas. Tačiau pagal atskiras ir labai svarbias (ne)saugumo sritis, nesant imperatyvių teisinių nuostatų, sprendimo teisė sudaryti tokias komisijas palikta pačioms vietos savivaldybėms, kurios šių darinių nusprendžia nesudaryti. Be to, dalies tokių komisijų (tarybų) teisinis statusas ir atskaitingumas, sudarymo ir veiklos principinės nuostatos valstybės valdžios teisės aktuose nustatytos pakankamai išsamiai ir kvalifikuotai, o kitų – tik formaliai, deklaruojuotai tik sudarymo galimybę, bet nenustatoma aiški paskirtis (misija), teisinis statusas, atskaitingumas ir t. t. Svarbu tai, kad Lietuvos atveju skiriasi tokių komisijų (tarybų) teisinis statusas ir atskaitingumas. Pavyzdžiui, Savivaldybės eismo saugumo komisija ar Savivaldybės ekstremalių situacijų komisija yra sudaromos savivaldybės vykdomosios institucijos (administracijos direktoriaus) įsakymu, kuris tvirtina ir jų nuostatus. Tuo tarpu, pavyzdžiui, Savivaldybės (bendruomenės) Švietimo taryba arba Sveikatos taryba yra sudaroma kaip savivaldybės komisija, kurios statusas, atskaitingumas, paskirtis ir t. t. reglamentuota Vietos savivaldos įstatyme. Neretai skiriasi tokių komisijų paskirtis (misija) arba ji visai neminima, taip pat skiriasi šiems dariniams nustatomi įgaliojimai: kai kurios iš jų turi teisę rengti tik atskiras priemones savo sričiai tobulinti, o kitos – nustatyti atskiro sektoriaus plėtros prioritetus ir / ar rengti atskirų sektorių plėtros programas.

Dėl šių ir kitų priežasčių savivaldybėse iki šiol nesukurtos vienodos (panašios) už vietos gyventojų saugumo politikos formavimą atsakingos integruotos sistemos, o tai yra kliūtis koordinuotai, kompleksiskai, efektyviai ir veiksmingai vykdyti šios srities politiką.

Analizuojant saugumo srityje administravimo funkcijas vykdančių Lietuvos savivaldybių administracijų vienetų struktūras matyti, kad Lietuvoje nėra bendros praktikos dėl tokių struktūrų formavimo. Kai kuriose, pavyzdžiui, didžiųjų miestų,

savivaldybėse veikia specializuoti administracijos padaliniai (departamentai, skyriai), vykdančys su gyventojų saugumu susijusias funkcijas. Tačiau kai kuriose teritoriniuose ar administraciniuose požiriuose nedidelėse savivaldybėse šias funkcijas vykdančias personalas nesutelktas specializuotame padalinyje.

Kadangi Lietuvoje nėra vienodo struktūros modelio saugumo savivaldybėje politikai formuoti bei saugumo užtikrinimo ir stiprinimo administravimo veiklai savivaldybių administracijose realizuoti, yra galimybė, atsižvelgiant į PSO reikalavimus ir kitų šalių saugių bendruomenių patirtį, diegti saugios savivaldybės organizacinės valdymo struktūros kūrimo / tobulinimo priemones. Šios priemonės nėra savitiksles, bet jomis siekiama:

- sukurti veiksmingą savivaldybės ir jos teritorijoje veikiančių teritorinių valstybinio administravimo bei kitų subjektų (institucijų, įstaigų, pareigūnų ir tarnautojų, taip pat visuomeninių (nevyriausybinų) organizacijų, vykdančių veiklą, saugumo užtikrinimo savivaldybėje ir saugios savivaldybės plėtros srityje) veiksmų koordinavimo mechanizmą;
- sudaryti prielaidas racionalizuoti planavimo ir atsakingų savivaldybės bei teritorinių valstybinio administravimo subjektų veiklos kontrolės ir vertinimo sistemas;
- sudaryti prielaidas už šią sritį atsakingų savivaldybės ir teritorinių valstybinio administravimo bei kitų subjektų veiklai tapti labiau orientuotai į rezultatus, efektyvesnei ir veiksmingesnei;
- sukurti tokius savivaldybės vidinės (organizacinės) struktūros elementus ir taip jiems paskirstyti atsakomybę (kompetenciją) bei nustatyti jų ryšius su kitais tos struktūros elementais (subjektais), kad būtų aišku ir suprantama tiek patiems savivaldybės politiką saugumo stiprinimo srityje formuojantiems ir įgyvendinantiems subjektams, tiek ir vietos visuomenei, kas, ką, kada ir kaip turi daryti, kokių konkrečių rezultatų turi siekti, su kuo derinti savo sprendimus ir veiksmus.

Savivaldybės vidinės (organizacinės) struktūros tobulinimo srities priemonių taikymo (diegimo) esmė:

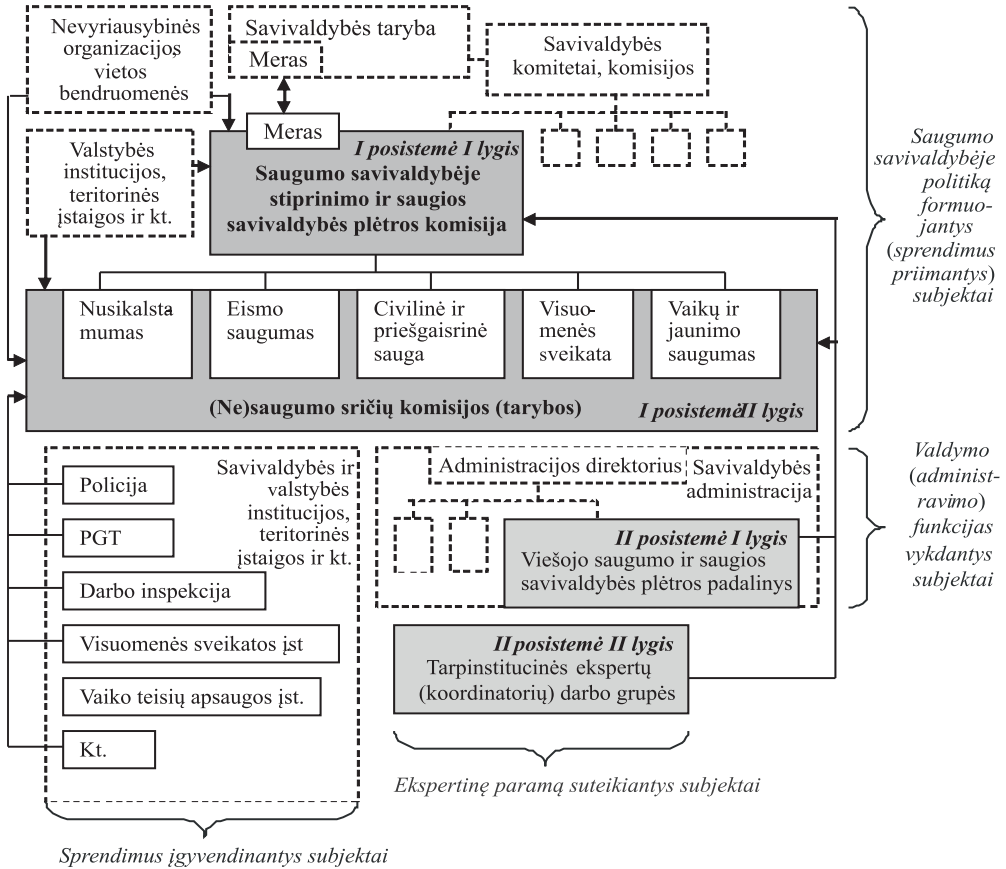
- sukurti vietos savivaldybėje vadybinę veiklą vykdančių ir darniai tarpusavyje susijusių administravimo subjektų sistemą, kurioje būtų atskirtos planavimo ir kontrolės funkcijos dviejose posistemėse;
- padidinti savivaldybės administracijos administracinius gebėjimus saugumo stiprinimo savivaldybėje srityje, sutelkiant į vieną struktūrinį padalinį tuos struktūrinius vienetus (skyrius, poskyrius, atskiras pareigybes), kurie šiuo metu vykdo veiklą užtikrinant viešąjį saugumą, taip pat taikant kitas priemones.

Organizacinę valdymo struktūrą, tenkinančią minėtas sąlygas, sudarytų dvi posistemės (žr. 1 paveikslą):

– *I posistemė*. Dviejų lygių, partnerystės principais sudaromų, už savivaldybės politikos formavimą saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje ir šios politikos įgyvendinimo (priimtų politinių sprendimų vykdymo) koordinavimą, kontrolę bei pasiektų rezultatų vertinimą atsakingų subjektų posistemė;

– II posistemė. Dviejų lygių, profesionalumo pagrindu sudaromų subjektų, teikiančių profesionalią pagalbą I posistemei ir įgyvendinančių jos sprendimus subjektų posistemė.

1 pav. Savivaldybės saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros organizacinė struktūra

Posistemė. Šios posistemės struktūros atsakingos už savivaldybės politikos saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje formavimą, šios politikos įgyvendinimo (priimtų politinių sprendimų vykdymo) kontrolę bei už pasiektų rezultatų vertinimą. Posistemę sudaro 2 lygių kolegialios institucijos.

I posistemės I lygio institucija – Savivaldybės tarybos Saugumo savivaldybėje stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros komisija (toliau – Saugumo stiprinimo komisija), kuriai vadovautų savivaldybės meras (žr. 1 paveikslą). Šios komisijos paskirtis – formuoti savivaldybės politiką saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje. Ši komisija teiktų savo aprobuotus dokumentus Savivaldybės tarybai, kuri pri-

imtų politinius sprendimus (teisės aktus), taip pat koordinuotų, kontroliuotų ir vertintų, kaip įgyvendinama ši politika³.

Saugumo stiprinimo komisiją rekomenduojama sudaryti savivaldybės tarybos sprendimu. Ši taryba taip pat tvirtintų (ir keistų) jos sudėtį ir nuostatus, skirtų jos vadovus (išskyrus Komisijos pirmininką – savivaldybės merą). Komisiją privalu formuoti atsižvelgiant į interesų lygų atstovavimo principą. Ją galėtų sudaryti keturių grupių atstovai, turintys įgaliojimus saugumo užtikrinimo struktūrose ir / ar vykdančios veiklą šioje srityje. Vienas iš galios paskirstymo modelių galėtų būti toks:

- $\frac{1}{4}$ visų narių – Tarybos nariai (savivaldybės politikai);
- $\frac{1}{4}$ visų narių – savivaldybės administracijos atstovai, savivaldybės įstaigų, jos kontroliuojamų įmonių vadovai ar atstovai;
- $\frac{1}{4}$ visų narių – savivaldybės teritorijoje veikiančių teritorinių valstybinio administravimo subjektų atstovai (pvz., policijos komisariato atstovas), universitetų ir kitų švietimo įstaigų atstovai ir kt.;
- $\frac{1}{4}$ visų narių – visuomeninių (nevyriausybinių) organizacijų, vietos bendruomenės atstovai.

Šių grupių atstovai būtų parenkami taip, kad būtų atstovaujamos visos savivaldybės komisijos (tarybos), atsakingos už (ne)saugumo savivaldybėje sritis (nusikalstamumą, eismo saugumą, civilinę ir priešgaisrinę saugą, vaikų ir jaunimo saugą, visuomenės sveikatą ir kt.). Tai yra į saugumo stiprinimo komisiją turi būti įtraukti atstovai iš I posistemės II lygio komisijų (tarybų) (žr. toliau).

Saugumo savivaldybėje stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros komisijos kaip strateginio lygmens institucijos sukūrimas yra labai svarbi saugios savivaldybės kūrimo dalis. Tokios institucijos reikšmę akcentuoja ir PSO Saugių bendruomenių reikalavimai, nes norint kurti ir plėtoti saugią savivaldybę reikalinga visų susijusių šalių susitarimas strateginiu lygmeniu dėl bendrų tikslų bei nuolatinė politinė parama jų siekiant.

Saugumo stiprinimo komisiją techniškai aptarnautų, jos priimtus sprendimus ir / ar priimtų sprendimų vykdymo kontrolę vykdytų savivaldybės administracijos Viešojo saugumo ir saugios savivaldybės plėtros struktūrinis padalinys (žr. 1 paveikslą).

3 Saugumo stiprinimo komisijos pagrindinės funkcijos būtų:

- organizuoti ir vadovauti *Saugumo stiprinimo savivaldybėje ir saugios savivaldybės plėtros vidutinės trukmės programos* ir šios programos vykdymo ataskaitų rengimui;
- svarstyti *(ne)saugumo sričių trumpalaikes programas*, jų vykdymo ataskaitas;
- teikti siūlymus savivaldybės strateginio veiklos plano ir savivaldybės biudžeto projektams dėl saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros;
- svarstyti Komisiją aptarnaujančio savivaldybės administracijos struktūrinio padalinio parengtą metinę ataskaitą apie saugumo savivaldybėje būklę ir per metus atsakingų asmenų (subjektų) vykdytą veiklą ir pasiektus rezultatus, taip pat apie vietos visuomenės informavimą ir jos įtraukimą į saugumo stiprinimo veiklą, apibūdinti ataskaitą ir ją teikti savivaldybės tarybai, kuri dėl jos priimtų sprendimą;
- teikti Savivaldybės tarybai pastabas ir pasiūlymus dėl savivaldybės organizacinės struktūros, atskirų jos elementų bendradarbiavimo mechanizmo, dėl savivaldybėje sukurtos planavimo sistemos, dėl saugumo būklės ir saugumo stiprinimo veiklos vertinimo sistemos funkcionavimo, taikymo ir tobulinimo.

I posistemės II lygio institucijos – atskirų (ne)saugumo sričių komisijos (tarybos), atsakingos už savivaldybės saugumo politikos įgyvendinimo koordinavimą ir kontrolę atskirose (ne)saugumo srityse (žr. 1 paveikslą). (Ne)saugumo sričių komisijos (tarybos) galėtų būti sudaromos pagal savivaldybei aktualias saugumo problemas atsižvelgiant į rekomenduojamas bendrąsias nesaugumo sritis: *nusikalstamumo, eismo saugumo, civilinės ir priešgaisrinės saugos, vaikų ir jaunimo saugos, visuomenės sveikatos ir nelaimingų atsitikimų*. Būtina akcentuoti, kad kai kuriose iš šių sričių teisės aktų nustatyta tvarka jau funkcionuoja kolegialios institucijos, kurios galėtų būti vertinamos kaip siūlomų komisijų atitikmenys (pvz., vykdant Sveikatos sistemos įstatymo nuostatas, savivaldybėse veikia Savivaldybės (bendruomenės) visuomenės sveikatos tarybos⁴, Saugaus eismo automobilių keliais įstatymas nustato sudaryti savivaldybės eismo saugumo komisiją ir kt.). Tačiau, kaip minėta anksčiau, reikalingi tam tikri pokyčiai, kad būtų sukurta darni saugumo savivaldybėje politiką formuojančių subjektų sistema.

(Ne)saugumo sričių komisijos (tarybos) turi būti sudaromos partnerystės principais iš 4 šalių atstovų:

- savivaldybės politikų, atsakingų už tam tikrą (ne)saugumo sritį;
- savivaldybės administracijos struktūrinių padalinių ar savivaldybės įstaigų, kontroliuojamų įmonių, atsakingų (ar vykdančių veiklą) tam tikroje (ne)saugumo srityje;
- valstybinių teritorinių viešojo administravimo institucijų, įstaigų, valstybės kontroliuojamų įmonių, atsakingų (ar vykdančių veiklą) tam tikroje (ne)saugumo srityje;
- nevyriausybinių (visuomeninių) organizacijų, vykdančių veiklą tam tikroje (ne)saugumo srityje, savivaldybės bendruomenės atstovų.

Tikslinga svarstyti galimybę suvienodinti visų tokių komisijų (tarybų) paskirtį (misiją) ir svarbiausias funkcijas⁵. Šios komisijos (tarybos) reikalingos tam, kad atsižvelgiant į ir suderintai su bendrąja (kompleksine) savivaldybės politika saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje, būtų formuojama savivaldybės politika išskirtose (ne)saugumo srityse, šios politikos įgyvendinimas būtų koordinuojamas, kontroliuojamas, vertinami pasiekti užsibrėžti rezultatai, derinami įvairių suinteresuotų šalių ir organizatorių interesai.

4 Savivaldybės bendruomenės sveikatos taryba koordinuoja savivaldybės teritorijoje sveikatos ugdymo, alkoholio, tabako ir narkotikų kontrolės, visuomenės sveikatos saugos ir sveikatos stiprinimo, ligų profilaktikos priemonių rengimą ir įgyvendinimą, nustato savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų naudojimo prioritetus.

5 Didžioji dalis tokių komisijų (tarybų) veiklos turėtų būti susijusi su trumpos trukmės (1–3 metų) atskirų (ne)saugumo sričių programų (tarpinstitucinių veiklos planų tipo dokumentų) rengimo organizavimu, vadovavimu, parengtų programų projektų (ir ypač jų tikslų ir uždavinių formulavimu, rezultato ir produkto vertinimo kriterijų reikšmių nustatymu, tinkamiausių priemonių uždaviniams įvykdyti bei atsakingų vykdytojų parinkimu, atsižvelgiant į numatomus skirti pagrįstus finansinius išteklius) svarstymu, teikimu tvirtinti savivaldybės tarybai, patvirtintų programų įgyvendinimo koordinavimu, vykdymo stebėseną ir kontrolę, pasiektų rezultatų vertinimu ir t. t.

II posistemę sudaro dvejų lygių subjektai, remiantys I posistemę⁶.

II posistemės I lygį sudarytų savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai, vykdantys saugumo užtikrinimo ir stiprinimo funkcijas, sutelkti Viešojo saugumo ir saugios savivaldybės plėtros struktūriniame padalinyje (žr. 1 paveikslą). Šio padalinio paskirtis – vykdant vadybinę veiklą (administravimo funkcijas) visapusiškai padėti Savivaldybės saugumo stiprinimo komisijai ir Savivaldybės tarybai formuoti savivaldybės (vietos) politiką saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje, koordinuoti, kontroliuoti ir vertinti, kaip įgyvendinama ši politika, tvarkyti duomenų bazę apie saugumo būklę ir saugios savivaldybės plėtrą, informuoti vietos visuomenę ir skatinti ją dalyvauti vykdant veiklą šioje srityje.

Šis padalinys integruotų visas viešojo saugumo funkcijas⁷. Pagal poreikį, problemų mastą didesnėse savivaldybėse gali pririnkti didesnių žmoniškųjų išteklių pajėgų, o tai gali būti realizuojama suformuojant departamentą, kurį sudarytų skyriai. Mažesnėse, mažiau saugumo problemų turinčiose savivaldybėse galėtų būti savarankiškas skyrius, kurį sudarytų poskyriai ir poskyriams nepriskirtos pareigybės.

Viešojo saugumo ir saugios savivaldybės plėtros departamentą (skyrių) galėtų sudaryti tokie vidiniai struktūriniai padaliniai (didesnėse savivaldybėse – skyriai, o mažesnėse – poskyriai, atskiros pareigybės):

- struktūrinis vienetas, atsakingas už saugios savivaldybės kūrimą;
- struktūrinis vienetas, atsakingas už nusikalstamumo prevenciją ir kontrolę bei viešosios tvarkos užtikrinimą;
- struktūrinis vienetas, atsakingas už eismo saugumo savivaldybėje užtikrinimą;
- struktūrinis vienetas, atsakingas už civilinės ir priešgaisrinės saugos savivaldybėje užtikrinimą.

Taip pat II posistemės I lygiui galima priskirti ir kitus Viešojo saugumo ir saugios savivaldybės plėtros departamento (skyriaus) struktūroje nesančius savivaldybės administracijos struktūrinius vienetus, kompetentingus vykdyti veiklą kitose (ne)saugumo savivaldybėje srityse – pavyzdžiui, Švietimo skyrius (departamentas), Vaiko teisių tarnyba, jaunimo reikalų koordinatorius, savivaldybės gydytojo tarnyba ir pan.

Kiekvienas iš šių vienetų būtų atsakingas už savo srities⁸ komisijos (tarybos) visapusišką administracinę paramą jai vykdant nustatytus įgaliojimus, atitinkamos (ne) saugumo srities plėtros trumpos trukmės programos projekto rengimą, patvirtintos programos įgyvendinimo koordinavimą, stebėseną ir kontrolę, pasiektų rezultatų vertinimą bei įvykdymo ataskaitų projektų rengimą ir t. t. Taip pat už duomenų apie (ne)

6 I posistemė – už savivaldybės politikos saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje formavimą ir šios politikos įgyvendinimo koordinavimą, kontrolę bei pasiektų rezultatų vertinimą atsakingi subjektai.

7 T. y. viešosios tvarkos užtikrinimo ir bendrojo nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės, eismo saugumo, civilinės ir priešgaisrinės saugos ir kt. (ne)saugumo sričių funkcijas vykdantys savivaldybės administracijos specialistai būtų sutelkti viename padalinyje.

8 Pvz., struktūrinis vienetas, atsakingas už civilinės ir priešgaisrinės saugos savivaldybėje užtikrinimą, suteiktą paramą I posistemės II lygio Civilinės ir priešgaisrinės saugos komisijai (ekstremalių situacijų valdymo komisijai).

saugumo srities būklę tvarkymą (duomenų teikimą informacinei sistemai), visuomenės informavimą ir jos įtraukimą į atitinkamos srities būklės gerinimo veiklą.

Būtina nepamiršti, kad savivaldybės saugumo politikos formavimo ir įgyvendinimo administravimo funkcijų atlikimo kokybė reikalauja atitinkamų administracinių pajėgumų. Savivaldybės administracijos Viešojo saugumo ir saugios savivaldybės plėtros departamente (skyriuje) turi dirbti atitinkantis nustatytas funkcijas ir darbų apimtis, taip pat skiriamus išteklius (materialinius, finansinius), tinkamos kvalifikacijos darbuotojų skaičius.

II posistemės II lygį sudarytų kiti paramos, konsultavimo ir kitas funkcijas vykdančios struktūriniai vienetai. Tikslinga savivaldybės saugumo politikos formavimo ir įgyvendinimo administravimo funkcijas pavesti ne tik atitinkamus administracinius gebėjimus ir kompetenciją (funkcijas) turintiems savivaldybės administracijos struktūriniais vienetais (departamentams, skyriams, tarnyboms, atskiroms pareigybėms), bet ir tarpinstitucinėms ekspertų (koordinatorių) darbo grupėms, kurios būtų sudaromos ir prie Saugumo stiprinimo savivaldybėje Komisijos, ir prie atskirų (ne) saugumo sričių Komisijų (tarybų) (žr. 1 paveikslą).

Šių ekspertų darbo grupių paskirtis (misija) – teikti profesionalius patarimus atitinkamoms komisijoms (taryboms), padėti komisijoms (taryboms) paramą teikiantiems savivaldybės administracijos struktūriniais vienetais rengti atitinkamus strateginio planavimo dokumentų projektus, taip pat vykdyti jau priimtų dokumentų vykdymo stebėseną ir rezultatų vertinimą, derinti subjektų, kurie įgyvendina šią politiką, interesus, atlikti kitas pavestas užduotis. Grupės sudaromos iš tų subjektų, kurie įgyvendina savivaldybės saugumo stiprinimo politiką ir / ar vykdo visuomeninę veiklą šioje srityje (atstovauja interesų grupėms) ir / ar vykdo administravimo (koordinavimo) funkcijas bei iš specialistų (ekspertų, profesionalių darbuotojų), dirbančių savivaldybės ir / ar valstybės institucijose, įstaigose ir įmonėse, privataus sektoriaus organizacijose, mokslo / mokymo įstaigose, visuomeninėse organizacijose ir t. t.

Apibendrinant būtina priminti, kad gyventojų saugumo užtikrinimo priemonių kūrimo ir diegimo sėkmę tam tikroje teritorijoje lemia ne tik formalizuotų institucijų veikla šioje srityje, bet ir socialiniai, kultūriniai konkrečios savivaldybės veiksniai. Labai svarbu, kad saugumą užtikrinančių organizacijų ir bendruomenės bendradarbiavimas taptų esminės svarbos dalyku.

Išvados ir siūlymai

1. Pagal Lietuvos teisės aktų nuostatas savivaldybės atlieka svarbias saugumo užtikrinimo funkcijas, kurios tiesiogiai daro įtaką gyventojų saugumo jausmui ir kuria bendruomenių savisaugos poreikį. Įgyvendinant saugumo politiką savivaldybės lygmeniu jų, kartu su kitomis suinteresuotomis institucijomis, paskirtis – kurti ir įgyvendinti saugumo užtikrinimo metodus ir priemones bei stiprinti bendruomenes, kurių indėlis į saugumo stiprinimą gali būti labai reikšmingas.

2. Savivaldybėms, siekiančioms stiprinti gyventojų saugumą, rekomenduojama vadovaujantis Saugios savivaldybės idėja kurti / tobulinti bei plėtoti saugumui stiprinti skirtas organizacines valdymo struktūras, planavimo sistemą, nesaugumo būklės ir saugios savivaldybės plėtros stebėsenos ir vertinimo sistemą, į saugumo stiprinimo veiklą įtraukiant vietos bendruomenę. Siekiant realių permainų saugumo stiprinimo srityje vietos lygiu, reikalinga šias priemones diegti kompleksiskai.

3. Saugiai savivaldybei kurti ir plėtoti reikalinga dviejų lygių, visų svarbiausių (ne)saugumo sričių (nusikalstamumo, civilinės ir priešgaisrinės saugos, eismo saugumo, visuomenės sveikatos ir nelaimingų atsitikimų, vaiko teisių apsaugos) politikos formavimą, įgyvendinimo kontrolę ir vertinimą integruojanti, įvairias suinteresuotąsias institucijas ir bendruomenę sutelkianti organizacinė valdymo struktūra.

4. Pasiūlyta saugios savivaldybės organizacinė valdymo struktūra atitinka viešojo valdymo sistemos pertvarkos siekius užtikrinti didesnę viešojo valdymo subjektų veiklos efektyvumą, skaidrumą, orientaciją į rezultatus ir visuomenės poreikius. Todėl atsakingai suplanavus ir nuosekliai įvykdžius pasiūlytus pertvarkymus savivaldybėje tikėtina, kad atsirastų (pradėtų funkcionuoti) pagrįsta, ekonomiškai, tausojanti, efektyviai ir rezultatyviai veikiant struktūra saugiai savivaldybei kurti ir plėtoti.

5. Būtina saugios savivaldybės kūrimo ir plėtros prielaida – vietos politikų parama šiam procesui. Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vietos savivaldos įstatymas ir kiti teisės aktai kaip ypatingą vaidmenį teritorinės bendruomenės (savivaldybės) gyvenime vaidinančią vietos viešosios valdžios instituciją įvardija Savivaldybės tarybą. Todėl siekiant realių permainų saugumo stiprinimo vietos lygiu srityje, tikslinga inicijuoti Vietos savivaldos įstatymo pataisas, kuriomis būtų siūloma išplėsti privalomai sudaromų savivaldybės komisijų sąrašą ir numatyti, kad savivaldybėje yra privaloma sudaryti Saugumo stiprinimo savivaldybėje ir saugios savivaldybės plėtros komisiją, kuriai vadovautų savivaldybės meras. Taip pat reikalinga išplėsti ir detaliuoti Savivaldybės tarybos kompetenciją saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros srityje.

6. Siūloma saugios savivaldybės organizacinė valdymo struktūra suaktyvintų savivaldybės ir kitų saugumo užtikrinimo funkcijas vykdančių valstybės teritorinių įstaigų bei šioje srityje veikiančių nevyriausybinių ir verslo sektoriaus organizacijų bei vietos bendruomenės bendradarbiavimą. Bendradarbiavimas būtų plėtojamas ir stiprinamas suinteresuotuosius subjektus įtraukiant į savivaldybės saugumo politiką formuojantį strateginį valdymo centrą bei atskirų saugumo sričių politikos įgyvendinimą koordinuojančias, kontroliuojančias ir vertinančias komisijas, keičiantis vertinimo sistemai reikalingais duomenimis ir duomenų analizės rezultatais ir kt. priemonėmis.

Literatūra

1. Babachinaitė G. Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas. *Jurisprudencija*. 2000, 15 (7), p. 128–135.
2. Babachinaitė G. ir kt. *Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m.* Monografija. Vilnius, 2008.
3. Dumbaugh, E., and Rae, R. Safe Urban Form: Revisiting the Relationship between Community Design and Traffic Safety. *Journal of the American Planning Association*, 2009, Vol. 75, No. 3, p. 309–329.
4. Ekman, D.S., and Svanström, L. Guidelines for applicants to the International Network of Safe Communities and Guidelines for maintaining membership in the International Network of Safe Communities. WHO Collaborating Centre on Community Safety Promotion, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden, 2008. downloads.nsc.org/.../New_Guidelines_for_Safe_Communities_application.pdf [2010-10-20].
5. Fite, P.J., at al. Influence of Perceived Neighborhood Safety on Proactive and Reactive Aggression. *Journal of Community Psychology*, 2010, Vol. 38, No. 6, p. 757–768.
6. Gudelis D. *Savivaldybių veiklos matavimo modeliai ir jų įgyvendinimo galimybės Lietuvoje.* Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas. Vilnius, 2007.
7. Jurgelaitienė G. *Recidyvinio nusikalstamumo prevencija Lietuvos Respublikoje.* Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė. Vilnius, 2001.
8. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 159-7207.
9. Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 123-5518.
10. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 113-4290.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 184 „Dėl saugios savivaldybės koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 22-1057.
12. Lindqvist, K., Timpka, T., and Schelpet, L. Evaluation of an Inter-Organizational Prevention Program against Injuries among the Elderly in a WHO Safe Community. *Public Health*, 2001, No. 115, p. 308–316.
13. Nacionalinė sveikatos tarybos 2007 m. kovo 22 d. nutarimas Nr. N-2 „Dėl valstybinės traumatizmo profilaktikos 2000–2010 metų programos įgyvendinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=698&p_d=64982&p_k=1 [2011-05-15].
14. Nilsen, P., et al., Effectiveness of Community-Based Injury Prevention Long-Term Injury Rate Levels, Changes, and Trends for 14 Swedish WHO-designated Safe Communities. *Accident Analysis and Prevention*, 2007, No. 39, p. 267–273.
15. Pitrėnaitė B. Saugios savivaldybės Lietuvoje vizija: poreikis, prielaidos ir iššūkiai. Visuomenės saugumas globalizacijos kontekste. 2010 m. *gruodžio 9–10 d. mokslinės konferencijos „Globalizacijos iššūkiai užtikrinant visuomenės saugumą“ pranešimų rinkinys.* Elektroninis išteklius. Kaunas: MRU, 2010 (2), p. 187–199.
16. Strukčinskienė B. Eismo įvykių rizikos veiksnių analizė. *Sveikatos mokslai*, 2009, Nr. 2, p. 2259–2263. Strukčinskienė B. ir kt. Vyresniojo amžiaus vaikų atsitiktinių sužalojimų mokykloje ypatumai. *Sveikatos mokslai*, 2009, Nr. 2, p. 2231–2235.

17. Teitelman, A., et al. Youth's Strategies for Staying Safe and Coping with the Stress of Living in Violent Communities. *Journal of Community Psychology*, 2010, Vol. 38, No. 7, p. 874–885.
18. Timpka, T., Nilsen, P., and Lindqvist, K. The Impact of Home Safety Promotion on Different Social Strata in a WHO Safe Community. *Public Health*, 2006, No. 120, p. 427–433.
19. Zaborskis A., Monkauskaitė A., Vaitkevičius J. V., Žekas R. *Savivaldybių bendruomeninių sveikatos tarybų veiklos dešimtmetis: pasiekimai ir problemos. Sveikata ir saugumas: protrūkiai ir krizės*. Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas, 2008, p. 149–156.

Birutė Pitrenaitė, Algirdas Astrauskas, Birutė Mikulskienė

Creation of the Organisational Structure of a Safe Community

Summary

Every country faces more or less acute safety issues. Compared with other EU countries, Lithuania takes a stand as a country with large number of traffic accidents, crimes, injuries, suicide. In order to address these problems rapidly and effectively, a more active contribution of local authorities is required. However, Lithuanian municipalities do not have a unified pattern or practice for ensuring public safety at local level and developing safe communities. Lithuanian scientists have not yet suggested any complex managerial tools for building and developing safe communities. This study is intended to begin filling this gap. The objective of this paper is to offer the municipal organisational structure as one of the prerequisites for safe design and development of the municipality. It describes the prerequisites for improving safety in Lithuanian municipalities and creating safe communities. It was found that under Lithuanian law municipalities implement relevant functions that directly affect safety within local community. The authors present suggestions for creating (or improving existing) organisational structure needed to implement and develop the principles of a safe community. Carefully planned and consistently completed proposals are likely to lead to sustainable, efficient and effective organisational structure of a safe community.

Birutė Pitrenaitė – Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto prodekanė, Vadybos katedros docentė, socialinių mokslų daktarė.

E. paštas: birute.pitrenaite@mruni.eu

Algirdas Astrauskas – Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Viešojo administravimo katedros docentas, socialinių mokslų daktaras.

E. paštas: algirdas.astrauskas@lrs.lt

Birutė Mikulskienė – Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Vadybos katedros profesorė, katedros vedėja, fizinių mokslų daktarė.

El. paštas: birute.mikulskiene@mruni.eu

Birutė Pitrenaitė, Doctor of Social Sciences, is a Vice Dean for Research at the Faculty of Policy and Management, an Associated Professor at the Department of Management, Mykolas Romeris University.

E-mail: birute.pitrenaite@mruni.eu

Algirdas Astrauskas, Doctor of Social Sciences, is an Associated Professor at the Department of Public Administration, Faculty of Policy and Management, Mykolas Romeris University.

E-mail: algirdas.astrauskas@lrs.lt

Birutė Mikulskienė, Doctor of Physical Sciences, is a Professor at and the Head of the Department of Management, Faculty of Policy and Management, Mykolas Romeris University.

E-mail: birute.mikulskiene@mruni.eu

Straipsnis įteiktas redakcijai 2011 m. rugpjūčio mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2011 m. lapkričio mėn.